

PAPER DETAILS

TITLE: 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SINIF ORTAMINDA
KULLANDIKLARI ÖĞRENME STRATEJİLERİ

AUTHORS: Bayram TAY,Banu YANGIN

PAGES: 73-88

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1494967>

4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Ortamında Kullandıkları Öğrenme Stratejileri

Bayram TAY¹
Banu YANGIN²

Geliş Tarihi: 31.03.2008

Yayına Kabul Tarihi: 11.09.2008

ÖZET

Bu araştırmada, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan öğrenme stratejileri anket formu öğrencilere bire bir görüşme yolu ile uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini her zaman, örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman, eklemlleme stratejilerini her zaman, geri getirmeyi (hatırlamayı) artırıcı stratejilerini her zaman, güdüleme stratejilerini her zaman, dikkat stratejilerini ara sıra, gruplama stratejilerini ara sıra, örgütleme stratejilerini ara sıra kullandıkları, bellek destekleyici stratejilerini ve yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmadıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Öğrenme Stratejileri

Learning Strategies Which 4th Grade Primary School Students Using In Social Studies

ABSTRACT

In this research, it was aimed to find out the learning strategies of 4th grade primary school students in social sciences studies. The data of the research collected by "learning strategies public survey" which was developed by the researcher and it was implied in face to face way. While analyzing the data in this research, Mean and Standard Deviation were used. The findings of the research could be summarized as follows: 4th grade primary school students, in social sciences studies, have always used strategies of mental rehearsal, close and open rehearsal, elaboration, retrieval and motivation. Meanwhile, those students have rarely used attention strategies, chunking strategies and organizing strategies. On the other hand, 4th grade students have never used mnemonic strategies and meta-cognitive strategies.

Key Words: Social Sciences Studies, Learning Strategies

GİRİŞ

Öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğretmenin gayretleri tek başına yeterli olmayabilir. Asıl olan öğrencinin öğrenme işine bizzat kendisinin girmesi ile mümkün olabilir. Öğrencinin öğrenme işine katılması öğrenme stratejilerini ne kadar bildiğine ve bu stratejileri ne kadar etkili kullanabildiğine bağlıdır. Öğretme stratejilerinin kullanılması kadar, öğrenme stratejilerinin de bilinip kullanılması öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli unsurların başında gelmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin sınıf ortamında öğrenme stratejilerini kullanıp kullanmadıklarının bilinmesi gerekmektedir. Bu araştırma ile 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır.

¹ Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Kırşehir, bayramtay@ahievran.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara, banu@hacettepe.edu.tr

Öğrenme Nedir ve Nasıl Öğreniriz?

Öğrenme, yaşantı ürünü ve az çok kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanabilir. Öğrenmenin hangi koşullar altında oluşacağını ya da oluşamayacağını öğrenme kuramları açıklamaktadır. Öğrenme, bir çok kurum tarafından açıklanmaya çalışılmıştır (Bilen: 1993: 13). Ancak, bu kuramların hiçbiri tek başına, öğrenme kavramını tam anlamıyla açıklayamamaktadır, çünkü öğrenme kuramlarının her biri farklı bir öğrenmeyi açıklamaya çalışmaktadır (Sönmez ve Diğerleri 2000: 102; Senemoğlu 1997: 100). Öğrenmeyi açıklayan iki temel görüş vardır. Bunlardan birincisi davranışçı yaklaşım diğeri ise bilişsel yaklaşımdır.

Bilgiyi İşleme Kuramı

Davranışçı yaklaşımla bilişsel yaklaşımın ilkelerini kullanarak, sentezini yapan bilgiyi işleme kuramı öğrenmeyi, çevreden alınan uyarıcıların anlamlı hale getirilmesi, belleğe depolanması, kullanılmak için hatırlanması ve davranışa dönüştürülmesi süreci olarak tanımlamaktadır (Fidan ve Erden 1998: 161-162). Bilgiyi işleme kuramının iki sayılısı vardır. Erden ve Akman (1998: 144)'a göre Seifert bunları şu şekilde açıklamaktadır:

1. Öğrenme sürecine öğrenci aktif olarak katılmak zorundadır. Birey dışarıdaki uyarıcıların duyu organlarına gelmesini beklemek yerine, arama eğilimindedir. Birey istemli olarak algıladığı uyarıcılara kendisi anlam verir ve yorumlar.
2. Önbilgiler ve bilişsel beceriler öğrenmeyi etkiler. Bireyin ön bilgileri ve bilişsel becerileri duyarlarına gelen uyarımları anlamasına ve yorumlamasına yardımcı olur.

Bilgiyi işleme kuramına göre öğrenmeyi etkileyen temel yapılar duyuşal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellektir. Öğrenmeyi etkileyen belli başlı süreçler ise tanıma, algı ve dikkat, bilgiyi kodlama ve depolama, hatırlama ve örgütlemektir (Erden ve Akman 1998: 145). Bu kuram ile “öğrenme stratejileri” kavramı ortaya çıkmıştır.

Öğrenme Stratejileri

Öğrenme stratejileri, öğrencilerin öğrenme-öğretme süreci içinde ya da bireysel hazırlıklarında bilgileri zihinsel süreçlerinden geçirerek ona anlam vermesi ve kendine mal etmesi için gerekli olan çabaları ortaya koyması şeklinde tanımlanabilir. Tanımdan hareketle öğrenme stratejileri birden fazla çabanın bileşkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle çabaların yani öğrenme stratejilerinin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulabilecektir.

Öğrenme Stratejilerinin Sınıflandırılması

Öğrenme stratejileri bir çok eğitimci tarafından farklı biçimlerde sınıflandırılmıştır. Öğrenme stratejilerini bilgiyi işleme kuramına uygun olarak öğrenme süreçleriyle ilişkili bir biçimde açıklayan Gagné (1988: 134-139), bu stratejileri beş gruba ayırmıştır. Bunlar *Dikkat Stratejileri*, *Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artıran Stratejiler*, *Kodlamayı Artıran Stratejiler*, *Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Kolaylaştıran Stratejiler*, *İzleme Stratejileridir*.

Öğrenme stratejileri Mayer (1987: 81) tarafından farklı bir boyut dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada, stratejilerin bireyin gelişim süreçleriyle ilişkisine yer verilmiştir. Öğrenme stratejilerinin gelişim aşamalarını üç döneme ayırmaktadır. Bunlar erken dönem, geçiş dönemi ve son dönemdir.

Senemoğlu (1997: 562-579) öğrenme stratejilerini içsel süreçlere göre ele almış ve altı grupta açıklamıştır:

1. Dikkat stratejileri
2. Kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejiler
3. Anlamlandırmayı (Kodlamayı) güçlendirici stratejiler
4. Geri getirmeyi (Hatırlamayı) artırıcı stratejiler
5. Güdülemeyi artırıcı stratejiler
6. Yürütücü biliş stratejileri

Bu araştırmada Senemoğlu tarafından oluşturulan sınıflama esas alınmıştır.

Dikkat Stratejileri

Dikkat en genel anlamıyla “zihinsel bir faaliyetin odaklaşmasıdır” (Matlin 1989: 52). Kendi kendisinin öğrenmesini sağlayacak öğrenci, öğreneceği hedefe bağlı olarak, bir çok dikkat çekme stratejilerinden birini kullanarak dikkatini öğrenilecek hedef üstünde yoğunlaştırabilir. Anahtar sözcüklerin ya da temel fikirlerin altını çizme ve metin kenarına not alma öğrencinin dikkatini öğrenilecek bilgi üstünde yoğunlaştırma yollarındandır (Senemoğlu 1997: 562-563). Buna göre öğrencinin kendisine sunulan uyarıcılara yoğunlaşması için yaptığı eylemlere dikkat stratejisi denilebilir.

Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artıran Stratejiler

Kısa süreli belleği yapısı gereği bilginin burada kalış süresi ve aldığı bilgi miktarı sınırlıdır. Bu sınırlılıkları en aza indirmek için kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejiler kullanılmalıdır. Bu stratejiler zihinsel (örtük) tekrar ve gruplama stratejileridir.

Anlamlandırmayı (Kodlamayı) Güçlendirici Stratejiler

Anlamlandırma stratejileri, öğrencilerin yeni gelen bilgileri geçmiş yaşantılarında kazandıkları bilgilerle ilişkilendirmeleri esasına dayanır (Erden ve Akman 1998: 156). Weinstein ve Mayer (1986: 320-321) bilgiyi anlamlandırmak için zihinsel imgeler oluşturma, anahtar sözcük ve bellek destekleyiciler kullanma, kendi kelimeleriyle özet çıkarma, benzerlikler kurma, soruları yanıtlama ve kendi düşünceleriyle not alma gibi yolların izlenebileceğini ifade etmektedir. Anlamlandırma stratejilerinde aşağıdaki teknikler kullanılmaktadır:

1. Örtük ve Açık Tekrar
2. Kodlama / Anlamlandırma
3. Ekleme
4. Örgütme
5. Bellek Destekleyicilerle Destekleme

Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Artırıcı Stratejiler

Öğrenme stratejilerinden biri de hatırlamayı artıran stratejilerdir. Bilgiler uzun süreli bellekte kodlanarak saklanmaktadır. Bu bilgiler kullanılacağı zaman uzun süreli bellekten geriye çağrılır. Bu işlemin yapılabilmesi için ipuçlarının ve diğer bilgilerin kullanılarak geri getirilmesi istenen bilginin yeniden canlandırılması gerekmektedir. Ormrod (1990: 263)’a göre, bir bilginin uzun süreli bellekten geri getirilmesi, büyük ölçüde onun ilk olarak ne kadar iyi kodlandığı ve depolandığına bağlıdır.

Güdüleme Stratejileri

Bireyin öğrenme faaliyetlerini yürütürken kullandığı bilişsel stratejiler bazen öğrenmeyi sağlamada yetersiz kalabilmektedir. Bunun için öğrencinin duygusal ve güdüsel engelleri kendi öğrenme ortamından

uzaklaştırması gerekmektedir. Öğrencinin duygusal ve güdüsel engelleri ortadan kaldırmasında kullandığı stratejilere duyusal stratejiler ya da güdüleme stratejileri adı verilmektedir.

Yürütücü Biliş Stratejileri

Weinstein ve Mayer (1986: 320) kavramayı izleme olarak ifade ettikleri yürütücü biliş stratejisinin, öğrencilerin bir eğitim aktivitesi için öğrenme hedeflerini oluşturmalarını, bu hedeflerin ne derece gerçekleştiğini değerlendirmelerini ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılan stratejileri yerine göre değiştirmelerini kapsadığını belirtmektedirler.

Araştırmanın Amacı

Öğretimin verimliliği, öğrenenleri edilgen olmaktan çıkarabildiği, harekete geçirebildiği ve etkileşim sürecine katılımını sağlayabildiği ölçüde artacaktır (Tezbaşaran 1997: 54). Bunu sağlayabilmek için öğrencileri sınıf ortamında aktif kılmaya ihtiyaç vardır. Saban (2000: 169)'a göre aktif katılımın sağlanmasının en etkili yolu, öğrencileri öğrenme sürecinde mümkün olan en yüksek düzeyde aktif hale getirerek, onların kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını sağlamaktır. Sorumluluğu sağlamanın yolu da öğrenme stratejilerini bilmekten geçebilir. Bu çalışmada ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde hangi öğrenme stratejilerini kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Problem Cümlesi

İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

Alt Problemler

1. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?
2. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?
3. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?
4. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?
5. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında duyusal ve güdüsel stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?
6. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

Sayıltı

Anket formunun kapsam geçerliliği için başvuru uzman görüşleri yeterlidir.

Sınırlamalar

Araştırma, 2000-2001 öğretim yılında, Kırşehir ilindeki merkez ilköğretim okullarından 14'ünde bulunan 4. sınıf öğrencilerden random yolla belirlenen toplam 40 öğrencinin görüşleriyle sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, araştırmacı “Betimsel Yöntem” kullanmıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri belirlenmeye çalışılmış; yani konu hakkında mevcut olan durum belirlenmiştir. Araştırmada, veriler anket survey yoluyla elde edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmıştır. Buna çalışma evreni (Arseven 1993: 92, Karasar 1991: 110) de denilmektedir. Bunun için Kırşehir ili merkez ilçesinde bulunan 28 ilköğretim okulu tabakalı (stratified) örnekleme (Balcı 2001: 96) yoluyla 3 alt evrene ayrılmış ve bu alt evrenlerden ad çekme yoluyla (Karasar 1991: 127) 14 ilköğretim okulunun 4. sınıf öğrencileri (toplam 798 öğrenci) sınırlandırılmış evreni (çalışma evrenini) oluşturmuştur. Sınırlandırılmış evrenden random yolla belirlenen 40 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış anket formu kullanılmıştır. Veri toplama aracının geliştirilmesine başlamadan önce, konu ile ilgili araştırmalar, yayın ve kaynaklar taranmış, benzer anketler incelenmiştir. Elde edilen veriler ışında anket formunun geliştirilmesine geçilmiş ve geliştirilen anket formu tez danışmanı ve ilgili uzmanlar tarafından incelenmiş, anket maddeleri uzmanların görüşleri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir. Bu şekilde oluşturulan anket formu çalışma grubuna uygulanmadan önce anlaşılabilen maddeleri belirlemek ve gerekli düzenlemeleri yapabilmek için 25 dördüncü sınıf öğrencisine uygulanmış ve de gerekli düzenlemeler yapılmış ve bu hali ile tez danışmanına ve uzmanlara tekrar gösterilmiş ve asıl uygulamada kullanılabilecek hale gelmiştir. Anket bire bir görüşme yoluyla uygulanmıştır. Anket formu, 6 ara bölüm ve toplam 44 madde şeklinde hazırlanmıştır (bkz. Ek: 1). Anket formunda yer alan 44 maddenin Cronbach Alpha güvenirlik Katsayısı hesaplanmış ve 4. sınıflarda .87 olarak bulunmuştur. Bu sonuç anketin güvenirliğinin ve iç tutarlılığının yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Verilerin Analizi

Veri toplama aracı ile elde edilen veriler bilgisayar ortamında çözümlenmiştir. Alt problemlere yönelik olarak toplanan veriler bilgisayara aktarılmış ve aktarılan veriler üzerinde istatistiksel analizler için SPSS paket programından yararlanılmıştır. Uygulama sonuçlarına göre, 3-1 derecelendirme ölçeğinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) hesaplanmıştır.

Anket formundaki alt problemler için belirlenen dereceler ve sayısal değerler temele alınarak elde edilen aritmetik ortalamalara göre; 3 ile 2,33 arası “Her Zaman Yapıyorum”, 2,32 ile 1,65 arası “Ara Sıra Yapıyorum” ve 1,64 ile 1 arası “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejilerini kullandıklarına yönelik bulgular yer almaktadır.

Alt Problem 1: İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri ile ilgili veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Dikkat Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
		f	%	f	%	f	%		
5	40	32	80,0	7	17,5	1	2,5	0,48	2,78
1	40	19	47,5	21	52,5	--	--	0,51	2,46
2	40	15	37,5	14	35,0	11	27,5	0,81	2,10
3	40	8	20,0	19	47,5	13	32,5	0,72	1,88
6	40	8	20,0	18	45,0	14	35,0	0,74	1,85
4	40	3	7,5	9	22,5	28	70,0	0,63	1,38
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,65	2,08

Tablo 1'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 2,08 yani "Ara Sıra Yapıyorum" düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 2: İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejileri ile ilgili veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Zihinsel Tekrar Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
		f	%	f	%	f	%		
1	40	26	65,0	14	35,0	--	--	0,48	2,65
2	40	15	37,5	14	35,0	11	27,5	0,81	2,10
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,52	2,56

Tablo 2'ye göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları zihinsel tekrar stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 2,56 yani "Her Zaman Yapıyorum" düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

B) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejileri ile ilgili veriler Tablo 3'da sunulmuştur.

Tablo 3: Gruplama Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
		f	%	f	%	f	%		
3	40	36	90,0	1	2,5	3	7,5	0,55	2,83
1	40	24	60,0	15	37,5	1	2,5	0,58	2,58
2	40	25	62,5	13	32,5	2	5,0	0,59	2,58

5	40	7	17,5	15	37,5	18	45,0	0,75	1,73
4	40	--	--	10	25,0	30	75,0	0,44	1,25
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,58	2,29

Tablo 3'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları gruplama stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 2,29 yani "Ara Sıra Yapıyorum" düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 3: İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejileri ile ilgili veriler Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4: Örtük ve Açık Tekrar Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\overline{X}$
		Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
		f	%	f	%	f	%		
1	40	32	80,0	8	20,0	--	--	0,41	2,80
2	40	24	60,0	16	40,0	--	--	0,50	2,60
4	40	16	40,0	13	32,5	11	27,5	0,82	2,13
3	40	8	20,0	27	67,5	5	12,5	0,57	2,08
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,58	2,40

Tablo 4'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları örtük ve açık tekrar stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 2,40 yani "Her Zaman Yapıyorum" düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

B) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden eklemleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden eklemleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5: Eklemleme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
		Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
		f	%	f	%	f	%		
1	40	20	50,0	17	42,5	3	7,5	0,64	2,43
2	40	15	37,5	24	60,0	1	2,5	0,53	2,35
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,59	2,39

Tablo 5'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları eklemleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 2,39 yani "Her Zaman Yapıyorum" düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

C) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Örgütleme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
		Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
		f	%	f	%	f	%		
7	40	12	30,0	25	62,5	3	7,5	0,58	2,23
2	40	15	37,5	18	45,0	7	17,5	0,72	2,20
5	40	9	22,5	24	60,0	7	17,5	0,64	2,05
6	40	7	17,5	28	70,0	5	12,5	0,55	2,05
8	40	7	17,5	23	57,5	10	25,0	0,66	1,93
3	40	6	15,0	24	60,0	10	25,0	0,63	1,90
1	40	2	5,0	22	55,0	16	40,0	0,58	1,65
4	40	--	--	4	10,0	36	90,0	0,30	1,10
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,58	1,89

Tablo 6’ya göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları örgütleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 1,89 yani “Ara Sıra Yapıyorum” düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

D) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejileri ile ilgili veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Bellek Destekleyici Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
		Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
		f	%	f	%	f	%		
1	40	--	--	18	45,0	22	55,0	0,50	1,45
2	40	1	2,5	8	20,0	31	77,5	0,49	1,25
4	40	1	2,5	7	17,5	3	80,0	0,48	1,23
3	40	1	2,5	2	5,0	37	92,5	0,38	1,10
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,47	1,26

Tablo 7’e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları bellek destekleyici stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 1,26 yani “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 4: İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri ile ilgili veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: *Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Artırıcı Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu*

Madde No	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
		Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
		f	%	f	%	f	%		
1	40	29	72,5	11	27,5	--	--	0,45	2,73
2	40	20	50,0	20	0,50	--	--	0,51	2,50
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,48	2,61

Tablo 8'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları geri getirmeyi artırıcı stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 2,61 yani “Her Zaman Yapıyorum” düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 5: İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: *Güdüleme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu*

Madde No	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
		Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
		f	%	f	%	f	%		
1	40	40	100	--	--	--	--	0,00	3
2	40	39	97,5	1	2,5	--	--	0,16	2,98
3	40	38	95,0	2	5,0	--	--	0,22	2,95
4	40	38	95,0	2	5,0	--	--	0,22	2,95
6	40	31	77,5	8	20,0	1	2,5	0,49	2,75
5	40	16	40,0	20	50,0	4	10,0	0,65	2,30
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,29	2,82

Tablo 9'a göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları güdüleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 2,82 yani "Her Zaman Yapıyorum" düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 6: İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejileri ile ilgili veriler Tablo 10’de sunulmuştur.

Tablo 10: Yürütücü Bilis Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Madde No	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
		Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
		f	%	f	%	f	%		
1	40	17	42,5	22	55,0	1	2,5	0,55	2,40
2	40	--	--	14	35,0	26	65,0	0,48	1,35
3	40	--	--	14	35,0	26	65,0	0,48	1,35
4	40	--	--	--	--	40	100	0,00	1
5	40	--	--	--	--	40	100	0,00	1
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,30	1,42

Tablo 10'a göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları yürütücü biliş stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalamasının 1,42 yani "Hiçbir Zaman Yapmıyorum" düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

1. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında dikkat stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

Öğrencilerin sınıf ortamında dikkat stratejilerini kullanırken yaptıkları etkinliklerin başında öğretmenin anlattığı konu içinde geçen tanımları dikkatli dinlemeleri ve öğrenilmekte olan konu ile geçmiş öğrenmeleri arasında benzerlikleri bulunmaya çalışmaları yer almaktadır. Bu etkinliklerin öğrenciler tarafından her zaman yapıldığı anket bulgularından anlaşılmaktadır. Altını çizme, kitabın kenarına çeşitli işaretler koyma ve öğrenmekte zorlandıkları bilgileri öğretmenlerine sormayı ise ara sıra gerçekleştirdikleri görülmektedir. Kitabın kenarına not tutarak tekrar etme hiçbir zaman yapılmamaktadır.

Reynolds ve arkadaşları dikkat stratejisini kullanan öğrencilerin üç farklı işlemi yerine getirmeleri gerektiğini ifade etmektedirler. Bunlar; 1) metindeki öğelerden hangilerinin önemli ve hangisinin önemsiz olduğuna karar verme, 2) önemli öğeler üzerinde odaklaşma, 3) önemli öğeleri öğrenmedir (Akt.Öztürk 1995: 31). 4. sınıf öğrencilerinin dikkat stratejilerini ara sıra kullanmaları kendi kendilerine kullanmakta zorlandıkları anlamına gelebilir. Bunun nedeni ise önemli bilginin önemsiz bilgiden ayırt edilmesindeki güçlük olarak gösterilmektedir. Bu durum anketin birinci alt probleminde elde edilen bulguları desteklemektedir.

2. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artırıcı stratejilerinden zihinsel tekrar stratejilerini her zaman ve gruplama stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

Naveh ve Benjamin (1984)'e göre öğrencilerin kullandıkları ilk ve temel öğrenme stratejisi tekrar stratejileridir (Akt. Öztürk 1995: 58). Tekrar stratejilerinin küçük yaşlardan itibaren kullanıldığına işaret eden araştırmacılar, bu stratejinin kullanılmasının öğrenilecek olan materyali bu düzey öğrencilerin öğrenmeleri için en kolay yol olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmanın ikinci alt probleminin birinci bölümünden elde edilen bulgular ile bu açıklamaların birbirini desteklediğini söylenebilir. 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken öğretmenin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenle birlikte söylediklerini hemen zihinden tekrar etme ve ders anlatılırken kendince anlamlı olan bilgileri hemen tekrar etmeyi her zaman yapmaktadırlar.

Moely ve diğerleri (Akt.Mayer 1987: 72) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, 10-11 yaşlarındaki çocuklar maddeler listesini hatırlamak için gruplama yapabilmektedirler. Senemoğlu (1997: 300)'nun belirttiğine göre öğrencilerin gruplama stratejilerini kullanabilmeleri için öğretmenlerin öğrencilerine yardım etmeleri yani gruplamanın nasıl yapılabileceğini öğretmeleri gerekmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin gruplama stratejilerini ara sıra kullanmaları bu bilgiler ile örtüşmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde, öğretmen konuyu hikayelediğinde, konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırdığında ve tarihi olayları oluş sırasına göre anlattığında daha iyi öğrenmektedirler. Bununla birlikte sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türetmeyi ara sıra yapmakta, cümle oluşturmayı ise hiç yapmamaktadırlar.

3. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden örtük ve açık tekrar stratejileri ile ekleme stratejilerini her zaman, örgütleme stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar. Bellek destekleyici stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

Tekrar stratejileri öğrenciler tarafından kullanılan ilk ve temel öğrenme stratejisidir. 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi işlenirken ders sırasında kendinden öğrenmesi istenilen yerleri tekrar tekrar okumayı ve öğretmenin önemli dediği yerleri öğretmeniyle birlikte hemen zihninden tekrar etmeyi her zaman; ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizmeyi ve öğretmenin konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri deftere öğretmenin cümleleriyle not almayı ara sıra yaptıkları görülmektedir. Erden ve Demirel (1993)'e göre, yapılan çalışmalar öğrencilerin altını çizme çalışmalarında çok sayıda cümlemin altını çizdiklerini ve önemli bilgileri ayırt edemediklerini ortaya çıkarmaktadır. Not alma stratejisinde de önemli bilginin ayırt edilmesi gerektiğinden benzer bir durum burada da söz konusudur. 4. sınıf öğrencilerinin bu stratejileri ara sıra yapmaları ile bu durum birbirini desteklemektedir. Bununla birlikte Yangın ve Yıldızlar (1999: 32) yapmış oldukları çalışmada 4. sınıf kız öğrencilerinin önemli bilgiyi ayırt ederek çalıştıklarını belirlemişlerdir. Bu durum da araştırma bulgularını desteklemektedir. 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçirmeyi ve derste yeni öğrenilen bilgi ile eski öğrenilenler arasındaki benzerlikleri bulmayı her zaman yapmaktadırlar. Berk (1991)'e göre, küçük öğrencilerin büyüklere göre, bilgiyi gruplama ve organize etmeyi daha az kullandıkları görülmektedir (Akt. Ölçüm 2000: 24). Buna göre 4. sınıf öğrencilerinin örgütleme stratejilerini ara sıra kullanmaları manidardır. 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi işlenirken konuda geçen bilgileri önemli-önemsiz olarak seçip deftere not olarak yazmayı, ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarıp dersi bu sorular çerçevesinde dinlemeyi ve ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarmayı ara sıra yaptıkları, öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışılması istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenmeyi hiç bir zaman yapmadıkları görülmektedir. Görgen (1997: 58) yapılan araştırmaların, uzman kaynaklı bilgi haritalarının derslerde çalışma desteği olarak kullanılmasının bilgiyi öğrenme ve hatırlama düzeyini olumlu etkilediğini ifade etmektedir. Fakat bilgi ve kavram haritası oluşturmanın öğretilmesi yani uzman desteğinin olması gerektiğinin ifade edilmesi ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin bu çalışmayı yapamamalarını açıklar durumdadır. Bellek destekleyici stratejilerin kullanımı 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin gelişim düzeylerinin üstündedir yargısına varılabilir. Çünkü bu strateji üst düzey bir stratejidir yani Nisbett ve Shucksmith'in belirttiğine göre makro stratejilerden biridir. Makro Stratejiler bilişsel bilgiyle yakından ilgilidir. Genellenebilirliği yüksektir. Yaşla ve yaşantıyla gelişir. Örneğin, yönetme, kontrol etme, gözden geçirme, kendi kendini sınama gibi (Akt. Çiftçi 1998: 16-17).

4. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında geri getirmeyi (hatırlamayı) artırıcı stratejileri her zaman kullanmaktadırlar.

4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken derste hatırlanması istenilen bilgiyi, ilk öğrenilen çevreyi zihinde canlandırarak hatırlamaya çalışmayı ve önceden öğrenilen bir konu hakkında derste öğretmen bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiği yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışmayı her zaman yapmaktadırlar. Ormrod (1990: 263)'un bir bilginin uzun süreli bellekten geri getirilmesinde büyük ölçüde bilginin ilk olarak ne kadar iyi kodlandığı ve depolandığına bağlı olduğunu ifade etmesi ile öğrencilerin geri getirmede yaptıkları eylemlerin örtüştüğü söylenebilir.

5. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında güdüleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken oturma yerini öğrenme için uygun hale getirmeyi, dersi öğrenmeye olan güvenini sağlamak için **“Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim.”** gibi kendine motive edici konuşmalar yapmayı, öğreneceklerinin kendisine yararı olacağını düşünmeyi, derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olmayı ve ders anlatılırken kendini rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışmayı her zaman; öğrenme eksikliklerini ve yetersizliklerini tespit etme ve tamamlamayı ara sıra yapmaktadırlar.

6. İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken öğrenmelerini denetlemeyi, ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğine dair bir plan yapmayı, yapılan planın öğrenme için doğru olup olmadığının sınanmasını hiçbir zaman yapmamaktadırlar.

Weinstein ve Mayer (1986: 320) kavramayı izleme olarak ifade ettikleri yürütücü biliş stratejisinin, öğrencilerin bir eğitim aktivitesi için öğrenme hedeflerini oluşturmalarını, bu hedeflerin ne derece gerçekleştiğini değerlendirmelerini ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılan stratejileri yerine göre değiştirmelerini kapsadığını belirtmektedirler. Buna göre yürütücü biliş stratejilerinin gelişim özellikleri itibarıyla 4. sınıf öğrencilerinin üstünde olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu stratejilerin kullanımı daha büyük yaştakilere uygundur denilebilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmada ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır. İlköğretimde okutulan diğer derslerde de (Matematik, Türkçe, Fen ve Teknoloji, Hayat Bilgisi vb.) öğrencilerin sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir ve bu çalışmalar ışığında derslerin öğretimleri daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilir.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde hangi stratejileri kullanmakta olduğunu ortaya çıkaran bu çalışma bu dersin öğretimini gerçekleştirecek öğretmenler tarafından bilinip yapılacak olan etkinlikler bu çerçevede ele alınabilir.

4. sınıf öğrencilerinin kullanmakta zorlandıkları dikkat, örgütleme ve gruplama stratejileri ile kullanamadıkları bellek destekleyici ve yürütücü biliş stratejileri onların düzeylerine uygun bir şekilde öğretilir.

Bu çalışma, “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Ortamında Kullandıkları Öğrenme Stratejileri” konulu yüksek lisans tezinin bir bölümüdür. Çalışmanın her aşamasındaki katkılarından dolayı Prof. Dr. Rifat ÖNSOY ve Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ’e teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Arseven, A.D. (1993). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası (Gül Yayınevi).
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bilen, M. (1993). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Takav Matbaacılık.
- Çiftçi, Ö. (1998). *Lise I. sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin matematik dersindeki başarıları üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erden, M. ve Akman Y. (1998). *Eğitim psikolojisi “gelişim-öğrenme-öğretme”*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erden, M. ve Demirel M. (1993). İlkokul beşinci sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin etkililiği. *İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri*. (sf. 254-261). İzmir: Buca Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Fidan, N. ve Erden M. (1998). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Gagne, R. M. (1988). *Essentials of learning for instruction*. 2nd Ed., New Jersey: Prentice Hall, Inc.

- Görgen, İ. (1997). *Özetleme ve bilgi haritası oluşturma öğretiminin bilgilendirici bir metni öğrenme ve hatırlama düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Bahçelievler P.K.33.
- Matlin, M. (1989). *Cognition*, Fort Worth: Holt, Rinehart and Winston Inc.
- Mayer, R. E. (1987). *Educational psychology: a cognitive approach*. Little: Brown and Company Limited, U.S.A.
- Olçum, Y. (2000). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde bellek destekleyicilerin erişimi ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ormrod, J. E. (1990). *Human learning: theories, principles and educational applications*. Columbus: Merrill Publishing Company.
- Öztürk, B. (1995). *Genel öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılma durumları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme-öğretme süreci*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Spot Matbaası.
- Sönmez, V. (2000). Eğitimin tarihsel temelleri. (ed. V. Sönmez) *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). Düşünen, tartışan, çözüm üreten toplum için etkin öğrenme-öğretim ve öğrenmede bilgisayara dayalı bilgi teknolojileri. *Bilim Teknik Dergisi*, 355, 52-57
- Weinstein, C.E. ve Mayer R.E.(1986). The teaching of learning strategies. (Ed. M.C. Wittrock) *Handbook of research on teaching, 3rd. Edition*. New York: Mac Milan Company, 135-327.
- Yangın, B. ve Yıldızlar M. (1999). İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde çalışma yolları, başarı ve cinsiyet ilişkisi. *Çağdaş Eğitim*. 258, 28-33

Ek: 1

Bu anket üçlü likert tipinde hazırlanmıştır. Buna göre 1-) Hiçbir Zaman, 2-) Ara Sıra ve 3-) Her Zaman şeklindedir.

DİKKAT STRATEJİLERİ**Sosyal Bilgiler Dersinde;**

1. Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.
Örnek: Haritanın yönleri konusu işlenirken 3. sınıftaki yönler konusu ile benzerliklerini bularak öğrenirim.
2. Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.
3. Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.
4. Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.
5. Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.
6. Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.

KISA SÜRELİ BELLEKTE DEPOLAMAYI ARTIRAN STRATEJİLER**ZİHNSEL TEKRAR STRATEJİLERİ****Sosyal Bilgiler Dersinde;**

1. Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim.
2. Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim.

GRUPLAMA STRATEJİLERİ**Sosyal Bilgiler Dersinde;**

1. Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.
Örnek: İlimiz ve bölgemizde ekonomik hayat konusu işlenirken konunun içinde geçen tarım, hayvancılık, su ürünleri gibi konuları bir arada düşünürüm.
2. Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.
Örnek: “Hititler M.Ö. 2000, Frigyalılar M.Ö. 1200, Lidyalılar M.Ö. 7y.y., Urartular M.Ö. 900, İyonlular M.Ö. 11. Yüzyılda kurulmuşlardır.” gibi tarihi olayları oluş sırasına koyarak öğrenirim.
3. Öğretmenim konuyu hikayelettiğinde daha iyi öğrenirim.
4. Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim.
Örnek: İlk çağda kurulan devletleri öğrenmek için bu devletlerin baş harflerinden cümleler oluştururum. “Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Urartular, İyonlular”

Hatice, Fırında Limonladığı Unu İyice pişirdi.

5. Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.
Örnek: İlimiz ve bölgemizde iklim konusu işlenirken öğrenmemiz gereken Karasal, Akdeniz ve Karadeniz iklimlerini öğrenebilmek için bu kelimelerin baş harflerinden kelime türetirim.

KAK gibi.

ANLAMLANDIRMAYI (KODLAMAYI) GÜÇLENDİRİCİ STRATEJİLER**ÖRTÜK VE AÇIK TEKRAR****Sosyal Bilgiler Dersinde;**

1. Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum.
2. Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim.
3. Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.
4. Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.

EKLEMLEME STRATEJİLERİ**Sosyal Bilgiler Dersinde;**

1. Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm.
Örnek: İlimiz ve Bölgemizin doğal bitki örtüsü konusu anlatılmadan önce iklim konusunu gözden geçiririm.
2. Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm.
Örnek: Haritanın yönleri konusu işlenirken 3. sınıftaki yönler konusu ile benzerliklerini bularak öğrenirim.

ÖRGÜTLEME STRATEJİLERİ**Sosyal Bilgiler Dersinde;**

1. Derste bir konuyu öğrenmemiz istendiğinde bilgi ya da kavramları tablolar oluşturarak öğrenmeye çalışırım.

Örnek:

İlk Türk Devletleri

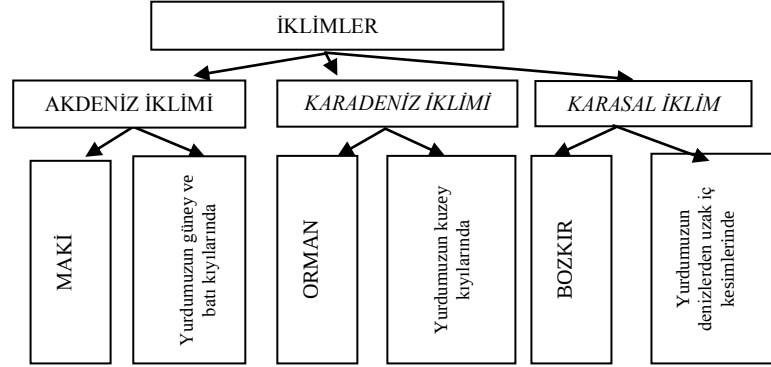
2.Ders anlatılırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konunun içinde geçen kavramları basitten karmaşığa doğru sıralarım.
Örnek: “Yurdumuzun Hangi İl ve Bölgesinde Yaşıyoruz” konusu içinde geçen il, ilçe ve köy tanımlarını en basit ve kolay olan köy tanımından başlayarak ilçe, il sırasıyla öğrenirim.

3.Ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarırım.

Örnek: İklimler

1. Akdeniz İklimi
2. Karadeniz İklimi
3. Karasal İklim

4.Öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenirim.

5. Sınıfta ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgileri önemli ve önemsiz olarak seçer ve defterime not olarak yazarım.

6. Öğretmenim anlattığı konunun özetini çıkarmamızı istediğinde ders kitabından konuyu bulurum ve kitaptaki cümleleri eleyerek özet çıkarırım.

7. Öğretmen konuyu anlatırken ya da bağımsız çalışırken öğrenmemiz gereken temel cümleyi seçer (bulur), bu cümleyi kendi kelimelerimle ifade eder ve tekrarlarım.

8. Ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinlerim.

BELLEK DESTEKLEYİCİ STRATEJİLER

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.

Örnek: İklimler:

Akdeniz İklimi	→	Mavi Silgim
Karadeniz İklimi	→	Yeşil Kalemliğim
Karasal İklim	→	Siyah Çantam

2.Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününi parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.

Örnek: Akdeniz iklimi Karadeniz’de görülmez. Karadeniz ikliminde ormanlar kara değil yeşildir. Karasal iklim iç bölgelerimizde görülür.

3.Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.

4.Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.

Örnek: İlk çağda kurulan devletleri öğrenmek için bu devletlerin baş harflerinden cümleler oluştururum. “Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Urartular, İyonlular”
Halifeliği unut.

GERİ GETİRMEYİ (HATIRLAMAYI) ARTIRICI STRATEJİLER

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.

2.Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).

GÜDÜLEME STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm.

2.Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. (Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım)

3.Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm.

4.Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum.

5.Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım.

6. Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım.

YÜRÜTÜCÜ BİLİŞ STRATEJİLERİ**Sosyal Bilgiler Dersinde;**

- 1.Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim.
- 2.Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım.
- 3.Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.
- 4.Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınarım.
- 5.Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.